

Talouden tasapainottamissuunnitelma vuosille 2023 – 2026

Kh 16.10.2023 § 195
183/02.02.00/2023

Valmistelija hallintojohtaja Päivi Huhtala

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (*suunnitelmakausi*). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä.

Valtiovarainministeriö päivitti sote-uudistuksen siirtolaskelmat 10. lokakuuta 2023, tarkistus suoritettiin 11.10.2023. Laskelma ennakoii kuntien valtionosuuksien vähenemän 250.682.206 euroa eli keskimäärin 45 euroa asukasta kohden vuonna 2024 kuluvaan vuoteen verrattuna. Sote-uudistuksen tasauserien muutokset selittävät valtaosan valtionosuuden pienenemisestä. Lopullinen laskelma julkaistaan marraskuussa.

Laskelmapäivityksen merkittävin muutos aiempaan oli hyvinvointialueille siirtyvien menojen päivittyminen vuoden 2022 tilinpäätöksen ennakkotiedoista lopullisiin tilinpäätöstietoihin ja suoritettuihin tarkistuksiin. Yleisin syy sille, miksi yksittäisen kunnan valtionosuuseurot ovat muuttuneet, on ero kyseisen kunnan sote-menoissa talousarvion ja tilinpäätöksen välillä vuonna 2022.

Kuntien verotulot kehittyivät positiivisesti vuonna 2022. Sote-uudistuksen takia kuntien veroprosentteja leikattiin 12,64 prosenttiyksiköllä vuonna 2023. Vaikka siirtolaskelma nyt tarkistetaan, veroprosenttileikkausta ei enää muuteta. Vaikka veropohja on vahvistunut ja 12,64 %-yksikköä tuottaa euroissa aiempaa enemmän, ei verotulojen kasvu riitä kattamaan sote-menojen kasvua.

Puuttuvat eurot otetaan kuntien valtionosuudesta asukaskohtaisesti yhtä suurella noin 40 euron asukaskohtaisella leikkauksella, jonka lisäksi vuoden 2023 valtionosuuksia oikaistaan takautuvasti noin 20 eurolla asukasta kohden vuosina 2024 ja 2025. Tämä valtionosuusleikkaus koskee kaikkia kuntia. Yksittäisen kunnan valtionosuuksissa on sote-laskelmien muututtua vielä huomattavasti suurempia heilahduksia. Kaikkiaan 163 kunnan valtionosuudet heikkenevät enemmän kuin tuon 60 euroa asukasta kohti tähän vuoteen verrattuna, 47 kunnalla jopa yli 200 euroa asukasta kohti. Toisaalta 80 kunnan valtionosuudet kasvavat tähän vuoteen verrattuna, 10 kunnalla yli 200 euroa asukasta kohti.

Kesän aikana Suomen taloudessa tapahtui käänne heikompaan. Erityisesti muutos näkyy teollisuudessa ja rakennusalalla, mutta myös usean suuryrityksen tuotto-odotukset ovat selvästi alkuvuotta pienempiä. Tämä muutos on otettu huomioon myös Kuntaliiton elokuun veroennustekehikossa.

Osana sote-uudistusta päätettiin, että veronmaksajien verotus ei saa kiristyä, hyvinvointialueille siirtyy rahoitusta siirtyviä kustannuksia vastaavasti ja valtio ei osallistu uudistuksen talousvaikutusten tasaamiseen.

”Kunnat yksin ja viime kädessä kuntien sivistystoimi joutuvat kantamaan kaiken vastuun hallintohistorian suurimman uudistuksen talousvaikutuksista. Toki tämä oli poliittinen arvovalinta, mutta nyt alkaa näyttää siltä, että uudistuksen hintalappu muodostuu yksittäiselle kunnalle kohtuuttomaksi” toteaa Kuntaliiton kuntatalousasioiden johtaja Sanna Lehtonen julkaisussa 5.9.2023 Kuntaliiton sivuilla.

Lappajärven kunnan osalta uudistus tarkoittaa sitä, että Valtiovarainministeriön 10.10.2023 julkaiseman ennakkollisen valtionosuuslaskelman vuodelle 2024 ja 11.10.2024 tarkistetun laskelman mukaan Lappajärven kunnan valtionosuuksien muutos yhteensä 2023 – 2024 on -543.579 euroa eli -14,7 %, joka asukasta kohden on -172 euroa. Saman laskelman mukaan kunnat keskimäärin menettivät valtionosuuksia 45 euroa/asukas.

Suomen Kuntaliiton lokakuussa 2023 julkaiseman verotulojen ennustekehikon mukaan arviot vuosille 2023-2026 perustuvat Valtiovarainministeriön ja Suomen Kuntaliiton arvioihin tulojen kehityksestä koko maan tasolla sekä muun muassa kuntakohtaisiin toetutuneisiin vero- ja väestötietoihin.

Ennustekehikon mukaan Lappajärven kunnan kunnallisverot vähenevät vuonna 2024 vuoteen 2023 verrattuna -255.000 euroa ja yhteisöverot 91.000 euroa eli yhteensä 225.091 euroa. Kiinteistöverojen on arvioitu kasvavan 50.000 euroa. Laskelma perustuu olettaamaan, että yleisen kiinteistöveron alaraja maapohjan osalta nostettaisiin 1,30 prosenttiin. Vahvistusta veroprosentin alarajan nostolle ei vielä ole.

Valtionosuuksien ja verotulojen menetys tulisi tämän hetkisten arvioiden mukaan olemaan yhteensä 768.670 euroa. Vähennys on 6,9 prosenttia vuoden 2023 budjetin toimintakuluista. Kunta ei yksinään pysty selviämään noin suurista tuloleikkauksista vaan hakee harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta 543.000 euroa, joka vastaa Valtiovarainministeriön lokakuun 2023 laskelmien mukaista valtionosuuden lisäleikkausta.

Lappajärven kunta on jo vuosien ajan tehnyt toimia talouden tasapainottamiseksi, mm., yhteistyö naapurikuntien kanssa, yhteiset virat, yhden sivukoulun opetuksen siirto yhteiskoululle, yhden varhaiskasvatuksen ryhmäperhepäiväkodin toiminnan lakkauttamien ja henkilöstön vähennykset. Talouden tasapainottamiseksi on laadittu suunnitelma, joka esitetään kunnanvaltuustolle 23.10.2023.

Esityslistan oheismateriaalina on jaettu Talouden tasapainottamisohjelma vuosille 2023 - 2026.

Esittelijä	Kunnanjohtaja Sami Alasara
Päätösehdotus	Kunnanhallitus hyväksyy omalta osaltaan talouden tasapainottamissuunnitelman vuosille 2023 - 2026 ja esittää sen kunnanvaltuuston hyväksyttäväksi.
Päätös	Hyväksyttiin.
Lisätietoja antaa	Kj Sami Alasara puh. 044-3699 611, s-posti sami.alasara(at)lappajarvi.fi